

Utsatthet för mobbning inom skolämnet idrott och hälsa

Mattias Grünewald

IDROTTSHÖGSKOLAN
I STOCKHOLM
Examensarbete 10:2005
Lärarytbildningen 2002-2005
Handledare: Leif Strand

Exposure to bullying within physical education in school

Mattias Grünewald

STOCKHOLM UNIVERSITY COLLEGE OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORT
Graduate essay 10:2005
Teacher program 2002-2005
Supervisor: Leif Strand

EXAMENSARBETE
VID IDROTTSLÄRARUTBILDNINGEN 2002-2005
PÅ IDROTTSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM

Utsatthet för mobbning inom skolämnet idrott och hälsa

Mattias Grünewald

Handledare: Leif Strand

Sammanfattning

Syftet har varit att se om undervisning i idrott och hälsa är en arena för mobbning i högre utsträckning än undervisning i svenska i en svensk innerstadsskola. Vidare att få en inblick i elevers känsla för utsatthet för mobbning i omklädningsrummet och under lektioner i idrott och hälsa. I syftet ingår även att analysera svaren ur ett könsperspektiv. Frågeställningarna har varit: Är idrott och hälsa i större utsträckning en arena för mobbning än svenskundervisningen? Är elevernas uppfattning att man i stor utsträckning känner oro för att vistas och byta om i omklädningsrummet på grund av andra elevers onda avsikter? Är elevernas uppfattning att pojkar och flickor mobbar på olika sätt?

Metoden har varit en enkätstudie som 69 elever på Åsö grundskola i årskurs sju och åtta har svarat på. Vidare har jag intervjuat en pojke och flicka på skolan samt en lärare i idrott och hälsa för att få en djupare åsikt utöver enkätsvaren.

Resultat från studien visade att eleverna i stor utsträckning 100 % av flickorna (f) och 89 % av pojkarna (p) tyckte att mobbning kan se olika ut i idrott och hälsa jämfört med svenskundervisningen. En stor majoritet (78 % f och 78 % p) upplevde att elever som är sämre på idrott känner sig utanför på idrottslektionerna och att det kan bli tuffa tag som vissa upplever som obehagligt (66 % f och 87 % p) samt att det är svårare att se om en elev blir mobbad på en idrottslektion (72 % f och 60 % p). Enligt studien så tyckte eleverna att mobbning oftast sker på rasten, följt av omklädningsrummet, idrottslektionen och minst under svenskundervisningen. En majoritet menade att det är en stor del elever som upplever oro för att bli utsatta för kommentarer om sin kropp i omklädningsrummet (62 % f och 57 % p.) Eleverna tyckte att fetma är den största orsaken till mobbning. Eleverna ansåg med stor majoritet (81 % f och 86 % p) att flickor och pojkar mobbar på olika sätt.

Slutsatsen är att eleverna uppfattar idrott och hälsa som en arena för mobbning i större utsträckning än på undervisning i svenska. Dock menar idrottsläraren i studien att det oftast är under idrottslektionen som mobbning upptäcks och därmed kan redas ut tillsammans med övrig personal.

Eleverna upplever att många känner oro i omklädningsrummet för att bli utsatta för kommentarer om sin kropp. Dessutom så visar studien att fetma är den vanligaste orsaken till mobbning, vilket kan bli extra påtagligt i omklädningsrummet.

Eleverna tycker att pojkar och flickor mobbar på olika sätt. Uppfattningen är att pojkar är mer direkta i sin mobbning i ord och handling medan flickor mer fryser ut den mobbade.

Abstract

The aim has been to see if physical education (PE) is more an arena for bullying than Swedish language education, in a Swedish urban school. Furthermore to get an insight in the students' sense of exposure to bullying in the locker room and during PE class. In the purpose is also included to analyse the answers in a gender perspective. Questions are: Is PE to a wider extent an arena for bullying compared to Swedish language education? Is the students' opinion that they feel worried about being and changing clothes in the locker room due to other students' bad intentions? Do the students think that boys and girls bully in different ways?

The method used is a questionnaire answered by 69 students in seventh and eighth grade in Åsö compulsory school. Furthermore, interviews have been made with a boy, a girl at the school and a teacher in PE to get a deeper insight above the questionnaire.

Results of the study showed that the students to a wide extent, 100 % of the girls (g) and 89 % of the boys (b) thought that bullying can look different between PE and Swedish language class. A vast majority (78 % g and 78 % b) believes that students with poor results in sports can feel left out during PE and that it can get so rough that some might find it unpleasant (66 % g and 87 % b), furthermore that it's harder for the teacher to notice bullying during PE (72 % g and 60 % b). According to the study students believe that bullying most often takes place during breaks, followed by the locker room, PE and Swedish language class. A majority believes that many experience worry for being commented on their body in the locker room (62 % g and 57 % b) The students believed obesity to be the biggest reason for being bullied. The students believed with vast majority (81 % g and 86 % b) that girls and boys bully in different ways.

Conclusions are that students experience PE as an arena for bullying to a wider extent than Swedish language class. Though the PE teacher in the study means that it's often during PE that bullying is discovered and thus be dispersed together with the remaining staff.

The students experience that many feel worried in the locker room for being commented on their body. Moreover the study shows that obesity is most common reason for being bullied, which can be extra obvious in the locker room.

The students think that boys and girls bully in different ways. The opinion is that boys are more direct in their way of bullying with words and actions while girls more tend to exclude their target for bullying.

Innehållsförteckning

1 Introduktion	5
1.1 Inledning	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
2 Bakgrund	6
2.1 Vad är mobbning?	6
2.2 Vad säger myndigheterna om mobbning?	8
2.3 Vilka mobbas?	8
2.4 Idrott och hälsa	9
3 Metod	11
3.1 Metodval	11
3.2 Litteratursökning	11
3.3 Undersökningsgruppen	11
3.4 Validitet och reliabilitet	12
4 Resultat	12
4.2 Resultatredovisning	13
5 Diskussion	29
5.1 Enkätens utformning	29
5.2 Idrott och hälsa som arena för mobbning	30
5.3 Omklädningsrummen	31
5.4 Skillnader mellan flickor och pojkar	32
5.5 Slutsats	32
5.6 Värdering av det egna arbetet	33
5.7 Vidare forskning	33
Bilaga	
1 Enkät	
2 Käll- och litteratursökning	

1 Introduktion

1.1 Inledning

Att ta hänsyn till elevers känslor kring sin vistelse på skolan är något som känns viktigt i dagens skola. Grundskolan är en värld som domineras av barn och där ett fåtal vuxna skall göra dem redo för ett liv i samhället som goda medborgare. Om den starten blir dålig och får inslag av mobbning så kan det bidra till svåra men för den individen.¹ Mobbning är något som man har forskat på i många år men jag har inte hittat någon tidigare forskning kring idrott och hälsa och mobbning. När man tittar på olika idrottssammanhang så blir det väldigt tydligt att det är tillåtet att skrika både det ena och det andra som man inte skulle göra på ett styrelsemöte om man vill behålla sitt anseende. Om detta var sant i barnens värld så skulle det innebära att ett hårdare språk skulle vara mer acceptabelt under idrott och hälsalektionerna än under en lektion av mer teoretisk art.

Stor del av att avgöra mobbning är att det ofta är den upplevda utsattheten hos offret som gör att graden av mobbningen blir högst individuell. En elev tar inte illa vid sig utan skakar av den onda avsikten hos mobbarna medan en annan tar väldigt illa vid sig. Det blir svårt för vuxenvärlden att avgöra om det verkligen rör sig om mobbning eller om det är en naturlig del av barns lek. Speciellt vid språkbruk som läraren inte är van vid och har svårt att tolka budskapet i. Det är med den utgångspunkten jag skriver den här uppsatsen. Det är den upplevda utsattheten hos eleverna för att bli utsatt för obehag under lektioner i idrott och hälsa. Mobbning kan ha olika ansikten och det är svårt att veta vad som är avsikten hos den som mobbar eller hur upplevelsen av mobbningen är hos den som blir utsatt för den. För mig känns det extra angeläget att ta en första titt på vad elevernas känslor är kring utsattheten för mobbning inom idrott och hälsa. Det finns nog bara ett sätt att få reda på det och det är att vara nyfiken och att lägga sig i, och det ska jag göra i viss utsträckning med denna uppsats.

Undersökningen gjordes på Åsö grundskola på Södermalm i Stockholm. Att jag valde denna skola har flera anledningar. Jag är lokalt engagerad av just detta område som ligger mig varmt om hjärtat och jag kommer antagligen att söka arbete på en skola inom området. Sedan vet jag

---

¹ Joseph A. Dake, James H. Price, Susan K. Telljohann "The Nature and Extent of Bullying at School" *Journal of School Health*, Vol. 73 (2003: May 1), Issue 5 p173.

att personalen på just denna skola är engagerade i dessa frågor, i synnerhet lärarna i idrott och hälsa som jag har träffat tidigare.

1.2 Syfte

Syftet har varit att se om undervisning i idrott och hälsa är en arena för mobbning i högre utsträckning än undervisning i svenska i en svensk innerstadsskola. Vidare att få en inblick i elevers känsla för utsatthet för mobbning i omklädningsrummet och under lektioner i idrott och hälsa. I syftet ingår även att analysera svaren ur ett könsperspektiv.

1.3 Frågeställningar

- Är idrott och hälsa i större utsträckning en arena för mobbning än svenskundervisningen?
- Är elevernas uppfattning att man i stor utsträckning känner oro för att vistas och byta om i omklädningsrummet på grund av andra elevers onda avsikter?
- Är elevernas uppfattning att pojkar och flickor mobbar på olika sätt?

2 Bakgrund

2.1 Vad är mobbning?

Dan Olweus som är professor i psykologi vid universitetet i Bergen i Norge och är något av en pionjärfigur när det gäller mobbningsforskning har i olika skeden försökt definiera mobbning som begrepp. En av hans definitioner på mobbning som inte är den senaste men som ändå ofta används är "A student is being bullied or victimized when he or she is exposed, repeatedly and over time, to negative actions on the part of one or more other students". Av detta kan man utläsa att det måste röra sig om upprepade trakasserier över en period för att det ska klassas som mobbning.²

Senare har han utvecklat och utökat sin definition på mobbning och en från 2003 lyder "A person who intentionally inflicts, or attempts to inflict, injury or discomfort on someone else is engaging in negative actions, a term similar to the definition of aggressive behaviour in the social sciences. People carry out negative actions through physical contact, with words, or in

---

² Dan Olweus. "Annotation: bullying at school: basic facts and effects of a school-based intervention program". *J Child Psychol Psych.* (1994:35) p. 1190.

more indirect ways, such as making mean faces or gestures, spreading rumours, or intentionally excluding someone from a group”.³ Dan Olweus lägger här vikt vid avsikten hos mobbaren. Att mobbaren genom avsiktligt onda handlingar försöker försätta mobbningsoffret i en obekväm situation. Det är således inte handlingen i sig som är det avgörande utan avsikten med den.

Under de senaste årtiondena har det bildats en del organisationer i Sverige för att hjälpa barn som behöver stöd. En av de viktigaste av dem är BRIS som står för barnens rätt i samhället. BRIS är en ideell, partipolitiskt och religiöst obunden organisation som bistår barn som far illa och är en länk mellan barn, vuxna och samhälle. Organisationen bildades 1971 och finansieras av medlemskap och gåvor. En stor del av deras samtal handlar om mobbning. På deras hemsida har de en förklaring på vad de tycker att mobbning är: ”Mobbning är när någon blir utsatt för upprepade negativa handlingar under en tid. Den som blir utsatt kommer i underläge och känner sig kränkt. De negativa handlingarna kan vara: Verbala i form av elaka ord, spridande av rykten, obehagliga mail och sms. Fysiska i form av knuffar, slag, förstörda kläder och saker. Psykiska i form av utfrysning (någon får ej vara med), miner, suckar, fniss och skratt”.⁴

Friends är en organisation som jobbar primärt med mobbning. Friends utbildar barn och vuxna i förebyggande arbete mot mobbning och kränkande behandling. Friends finansieras via skolor, stiftelser och företag. På deras hemsida har de en definition på mobbning som lyder:

”Att uteslutas ur kamratkretsen, bli illa behandlad och tryckas ned. När någon blir utsatt för negativa handlingar, upprepade gånger och under en viss tid. Med andra ord handlar det om att vara dum mot en person flera gånger så att den blir ledsen. Att visa en person att den inte är välkommen i gemenskapen”.⁵

---

³ Dan Olweus “A profile of bullying” *Educational Leadership* Vol. 60, (Mar 2003, Issue 6), p12

⁴ <<http://www.bris.se/upload/advice/bullying/faktablad.pdf>> (2005-03-15)

⁵ <<http://www.friends.se/index.php?id=124>> (2005-03-14)

2.2 Vad säger myndigheterna om mobbning?

På skolverket är man överens om att mobbning ska bekämpas och menar att ”arbete ska bedrivas mot alla former av kränkande behandling, såsom mobbning, sexuella trakasserier, rasism, främlingsfientlighet och homofobi”.⁶

BO (Barnombudsmannen) har en klar mall för hur mobbning ska bekämpas. ”Vi ser tre viktiga förutsättningar för att lyckas i kampen mot mobbning: Ledarskap, Föräldraskap, Kamratskap”. Riktiga kraftord från Barnombudsmannen men vad innebär detta mer praktiskt, BO förklarar, ”Låt oss höja ambitionen när det gäller att motarbeta mobbningen. Det krävs konkreta åtgärder, på samma sätt som när barnaga förbjöds i Sverige. Vi lyckades förändra attityden i hela samhället med hjälp av en tydlig lagstiftning och information”.⁷ Svaret enligt BO är alltså konkreta åtgärder med lagen som stöd. Men vad säger då lagen om mobbning?

Lagen säger att ”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan främja jämställdhet mellan könen samt aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.” Lag (1999:886).

Enligt 1 kap 2 § skollagen har skolan ett ansvar för att elever inte blir utsatta för mobbning. En tjänsteman kan således dömas för tjänstefel även om han/hon inte handlat alls, vilket är viktigt att påpeka i detta sammanhang. Aktiva åtgärder krävs för att förhindra och motverka mobbning. Som enskild lärare kan man bli åtalad för sin slapphet i att motverka mobbning eller sexuella trakasserier som är en form av mobbning om den skulle förekomma i skolan.

2.3 Vilka mobbas?

När det gäller att se vilka som mobbas, det vill säga vilka karaktärsdrag och personlighetstyper samt fysiska attribut som lättare utsätts för mobbning så finns det olika uppfattningar bland forskare. Olweus har i sin forskning sett att det viktigaste yttre attributet bland pojkar i åldern 12-16 år var storleken på personen. I den forskningen kunde man se att den mobbade var mindre och fysiskt svagare än den som utövade mobbningen. Sådana

---

⁶ <<http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/vardegrunden/>> (2005-03-18)

⁷ <<http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=3377>> (2005-03-16)

karaktärsdrag som uttalad oro, tillbakadragenhet och rädsla för att visa aggressivitet samt svårt att umgås i grupp var också påtagligt. Noteras bör att i undersökningen hade Olweus även tagit med och jämfört sådana saker som syn-, hörsel- och språksvårigheter, fetma, personlig hygien, ansiktsdrag, kroppshållning och klädsel men det hade ingen större inverkan på vem som blev mobbad.⁸ En forskare i ämnet vid namn Lowenstein som är doktor i psykologi såg till skillnad från Olweus att mobbningsoffret i högre utsträckning än kontrollgruppen hade lägre attraktionskraft, ett udda beteende och/eller fysiska defekter. Storleken hade dock ingen signifikant betydelse.⁹ En annan studie visade att ensamhet och dåligt självförtroende var stora faktorer för att bli offer för mobbning. Det som är svårt att avgöra är om det är mobbningen som gör att offret blir ensamt och får dåligt självförtroende eller om det kommer från ett annat sammanhang som till exempel hemförhållanden och därefter blir ett mål för mobbare."¹⁰

En amerikansk studie gjord bland amerikanska elever har visat att det finns skillnader i typen av mobbning mellan de båda könen bland elever. Pojkar är i högre utsträckning benägna att bli mer direkt fysiska i sin mobbning. Däremot var både pojkar och flickor lika benägna att utöva verbal mobbning.¹¹ I en annan studie hade man sett att könsskillnad fanns på det sättet att flickor sällan mobbade pojkar medan pojkar var lika benägna att mobba både flickor och pojkar.¹²

2.4 Idrott och hälsa

Studier visar att omklädningsrummet ger elever frihet att utöva en maktkamp som de inte kan när lärare är närvarande. I en studie visade det sig att 19 % tyckte illa om att duscha och byta om i skolan. 26 % instämde delvis i det påståendet. Bland pojkar så handlade det ofta om de idrottsvanas maktutövande över dem som inte är idrottsvana. Rangordning i form av att vinna och förlora som inte har klargjorts under lektionen reds ut i omklädningsrummet. Det kunde även hända att pojkarna äcklade sig eller skrek för att få större maktinflytande.¹³ Bland flickor

---

⁸ Dan Olweus "Aggression in the Schools: Bullying and Whipping Boys". (Washington, DC: Hemisphere; 1978) p. 166

⁹ LF Lowenstein. "The bullied and non-bullied child". *Br Psychol Soc.* (1978;31) p.316

¹⁰ SK Egan, DG Perry. "Does low self-regard invite victimization?" *Dev Psychol.* (1998;34) p. 302.

¹¹ TR Nansel, M Overpeck, RS Pilla, WJ Ruan, B Simons-Morton, P Scedit. "Bullying behaviors among US youth". *JAMA.* (2001;285) p.2097.

¹² I Whitney, PK Smith. "A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools". *Educ Res.* (1993;35) p. 15

¹³ Håkan Larson, "Vad lär man sig på gympan", i *Mellan nytta och nöje, bilder av idrott och hälsa*, red. Håkan Larson & Karin Redelius, (Stockholm: IH, 2004) s.145

står kroppen i fokus. Det verkar som att rangordningen inte handlar om prestation i samma utsträckning utan mer om utseende och attraktionsförmåga. Då kan en flicka som är fet utsättas för nedlåtande kommentarer i ett försök att utöva makt. Maktutövandet sker dock mer diskret bland flickor. Det handlade mer om viskningar och kommentarer.¹⁴

Mycket av mobbningen i skolan verkar ske i det dolda för vuxna. Mobbning är inte alltid fysisk enligt definitionen på det sättet att mobbningsoffret blir skadat. Även om det har hänt att offret har hamnat på sjukhus (flera gånger) av fysiska skador från mobbningen utan att vuxenvärlden har ingripit så ser de flesta förövarna till att det inte kommer ut så borde det lättaste sättet att utöva mobbning vara verbal mobbning. Och det är väldigt tacksamt att hålla det dolt eftersom de flesta mobbningsoffer känner skuld inför att bli mobbat så de väljer att inte berätta det för vuxna.¹⁵ Dessutom är det ju så att om mobbningen inte består av våld så är det svårt att se på offret om det utsatt.

Ämnet idrott och hälsa är ett ämne som i större utsträckning än andra ämnen innehåller fysisk kontakt på mer eller mindre skonsamma sätt. Det skulle kunna innebära att en elev öppet kan åsamka en viss mängd skada på en annan elev utan att det skulle se ut som mobbning. Det skulle till och med kunna upprepas ett antal gånger under till exempel bollspel där det är i spelets ordning att punktmarkera en viss spelare. Verbal mobbning som kan ge men för de som utsatts för den precis som vid fysisk mobbning är något som kan vara ännu svårare för lärare och vuxna att urskilja om det är fråga om mobbning. Språket ändras ständigt och även så bland barn och ungdomar. Ett okvädningsord som i en tidigare generation hade varit helt otänkbart att uttrycka i offentliga sammanhang kan vara helt i sin ordning i nästa generation. Även plats och sammanhang kan vara avgörande för vad som är korrekt språkvård. Något som uppfattas som väldigt stötande i ett sammanhang kan vara helt acceptabelt i ett annat.¹⁶

---

¹⁴ Håkan Larson, "Vad lär man sig på gympan", i *Mellan nytta och nöje, bilder av idrott och hälsa*, red. Håkan Larson & Karin Redelius, (Stockholm: IH, 2004) s. 146

¹⁵ SK Egan, DG Perry. "Does low self-regard invite victimization?" *Dev Psychol.* (1998:34) p. 306.

¹⁶ James Garbarino & Ellen deLara "Words can hurt forever" *Educational Leadership*, Vol. 60 (Mar2003, Issue 6), p18

3 Metod

3.1 Metodval

En litteraturundersökning genomfördes för att få ökad kunskap om mobbning och för att få en grund till enkätfrågorna. När enkäten skrivits färdigt gjordes en pilotstudie på sju studenter på Idrottshögskolan. Därefter besvarades den av elever på Åsö grundskola under två efterföljande dagar. Sammanlagt är det sjutton frågor i enkäten, (se bilaga).

För att få ett visst djup i svaren följdes enkäten upp med tre intervjuer där samma frågor som i enkäten ställdes men där eleverna fick lite närmare beskriva vad de anser i de olika frågorna. De som intervjuades var en flicka och en pojke på skolan samt en lärare i idrott och hälsa. Intervjuerna spelades in på en Minidisc för att kunna återges i text så noga som möjligt. Svaren som återges i denna uppsats är en tolkning som så noga som möjligt motsvarar det som intervjuobjekten sade.

3.2 Litteratursökning

En litteraturundersökning gjordes för att få en klarare bild av fenomenet mobbning. Databasen ERIC användes för att hitta material om mobbning. I databasen, på ordet "Bullying" presenterades ett stort antal artiklar. Efter det kunde man sedan lätt beställa artiklar och böcker genom Idrottshögskolans bibliotek. Endast artiklar och böcker som bedömdes hade en omfattande forskning bakom sig valdes ut. Även sökmotorn Google användes. Sökningen gjordes på ordet "mobbning" och fick ett stort antal träffar. Därifrån valdes svenska organisationer med kunskap om mobbning ut.

3.3 Undersökningsgruppen

Enkätundersökningen är gjord bland pojkar och flickor i årskurs sju och åtta. Fyra klasser har deltagit, två sjuor och två åttor. Åldern valdes för att det är mycket tankar om kroppen i den ålder då kroppar utvecklas olika fort och många är uppe i sin pubertet. Sammanlagt var det 32 flickor och 37 pojkar som svarade på enkäten. Inget externt bortfall fanns då alla elever som tillfrågades ville svara på enkäten. Ett internt bortfall fanns i två fall, båda i fråga två, (se bilaga) då de var felaktigt besvarade.

3.4 Validitet och reliabilitet

Frågorna i enkäten är ställda med en projektiv frågeteknik. Det innebär att svaren inte handlar om den enskilde individens situation på skolan. Svaren handlar endast om de svarande elevernas uppfattningar kring situationen på skolan. Undersökning är endast avsedd till att undersöka uppfattningarna i de fyra klasserna. Det går således inte att dra några paralleller till läget i ett annat sammanhang. Innan enkäten besvarades gjordes en pilotstudie för att få direkt respons om frågornas relevans och innehåll. Pilotstudien gjordes på elever på Idrottshögskolan.

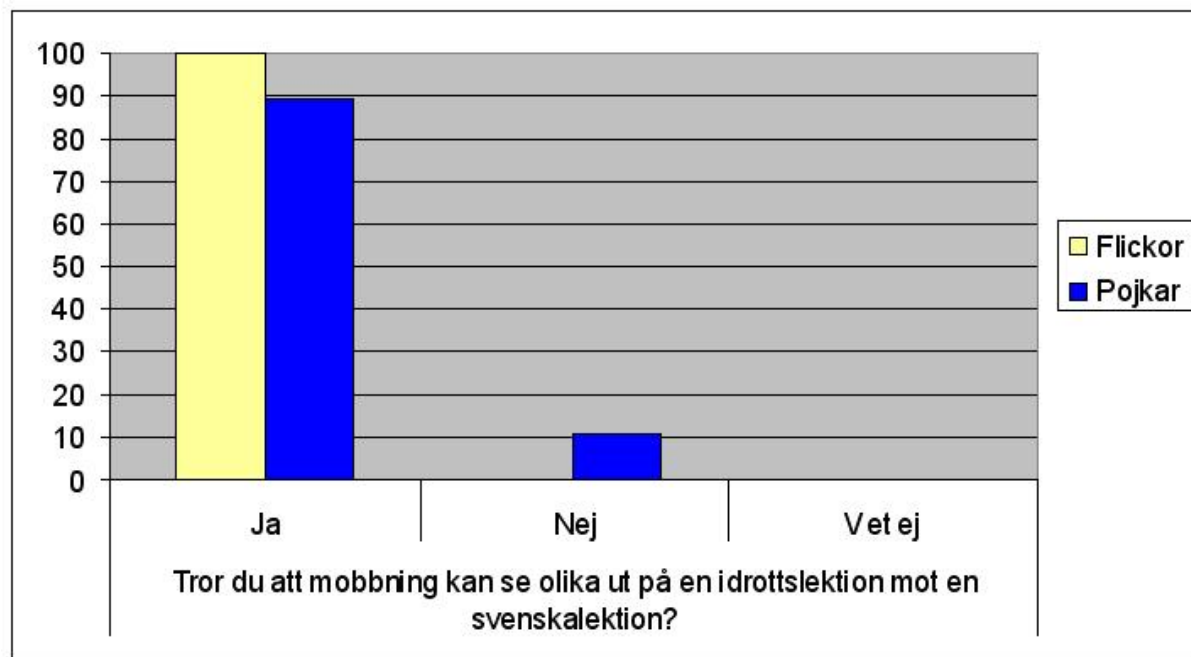
4 Resultat

Nedan presenteras svaren från enkätundersökningen i diagram. Nedanför varje diagram presenteras svaren från intervjuerna med två elever samt en idrottslärare från skolan där de med egna ord fick svara på samma frågor som i enkäten och ge en djupare förklaring. Intervjusvaren i resultatdelen är en noga tolkning av vad de intervjuade sa.

4.2 Resultatredovisning

Tror du att mobbning kan se olika ut på en idrottslektion mot en svenskalektion?

Tabell 1

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 100 % 89 %, nej 0 % 11 % och vet ej 0 % 0 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

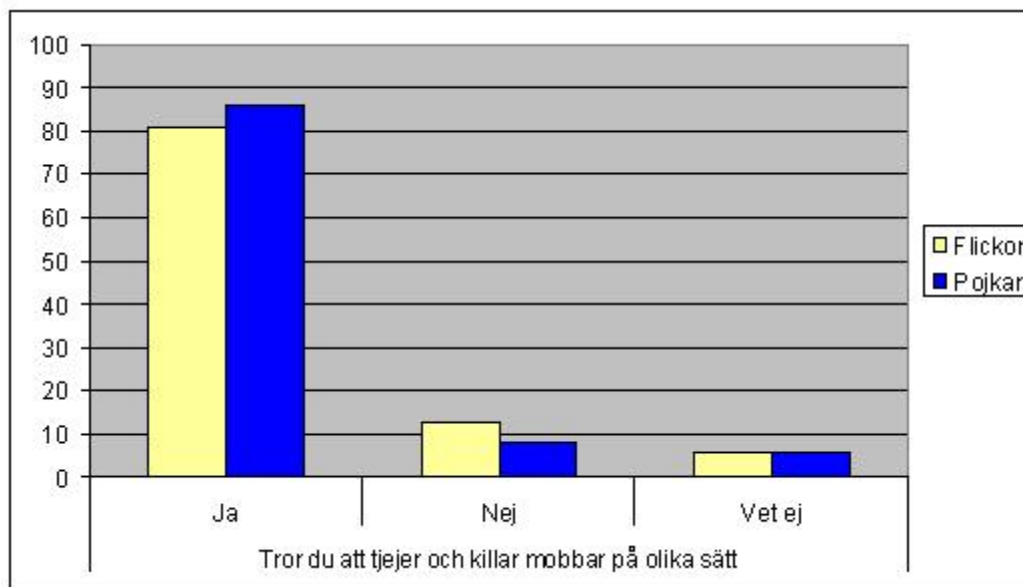
Pojken: På en idrottslektion är det väl nog egentligen ingen direkt mobbning men det kan vara så att om någon gör nåt fel så kan de andra eleverna börja skrika på den, det handlar väl om vissa personer. Det kan också inträffa om någon inte rör på sig. Men det är nog ingen som vågar säga att någon är fet till exempel eftersom det är lärare närvarande. På svenskalektionen händer det nog ingenting direkt.

Flickan: På svenskalektionen behöver man inte säga någonting om man inte vill och då är risken mindre att bli mobbad, men på idrottslektionen måste man prestera och är därmed mer utelämnat för kommentarer eller blickar.

Idrottsläraren: På idrottslektionen är det större fokus på den egna kroppen och man är mer tvungen att synas. Men i övrigt så är det nog samma.

Tror du att tjejer och killar mobbar på olika sätt?

Tabell 2

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 81 % 86 %, nej 13 % 8 % och vet ej 6 % 6 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

Pojken: Det kan mycket väl tänkas att tjejer och killar mobbar på olika sätt men jag vet faktiskt inte hur det är för jag har inte sett nåt.

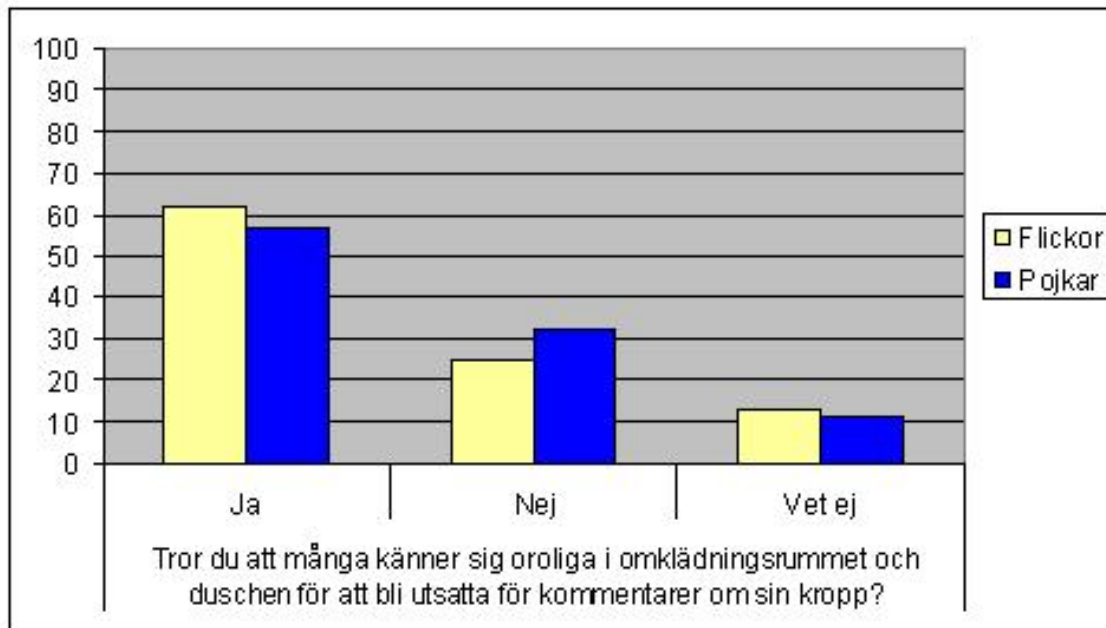
Flickan: Tjejer mobbar mer på ett diskret sätt, det är mera psykiskt att dom fryser ut någon eller säger saker. Killar visar det mer och kanske till med använder våld. Dom vill visa sig mer tuffa och har ett större behov av att synas. Tjejer kan ibland mobba killar lite för att dom är kära i någon och vill få uppmärksamhet.

Idrottsläraren: Jag tror att killar är snabbare med verbala påhopp medan tjejer kör med en tyst utfrysning. Jag har inte sett eller hört talas om någon fysisk mobbning på den här skolan. Jag tror att verbala mobbningen är vanligast. Den syns ju inte heller.

Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att bli utsatta för kommentarer om sin kropp?

Tabell 3

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 62 % 57 %, nej 25 % 32 % och vet ej 13 % 11 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

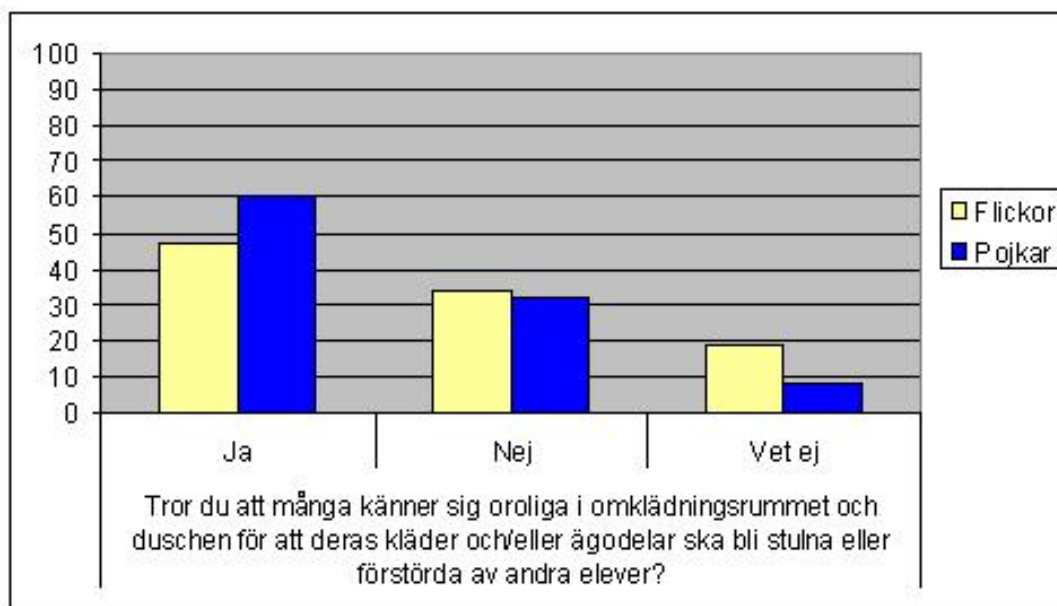
Pojken: Jag tror att många känner så. Många kanske är rädda för att de ska bli mobbade på grund av sin kropp. En del struntar i att duscha för att slippa visa sin kropp. De kanske rör sig mindre på lektionen för att inte bli svettig och på det sättet slippa duscha utan att lukta svett efter lektionen.

Flickan: Jag tror att det var mer i låg- och mellanstadiet. Jag tror att man blir snällare i högstadiet och kanske ger en snäll kommentar till någon istället och säger att den är snygg eller så.

Idrottsläraren: Jag tror inte att många känner så. Det är nog vanligare i lägre åldrar. Men det har väl mycket med samhällsidealet idag. Det är ju inte lika tillåtet att vara överviktig idag.

Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att deras kläder och/eller ägodelar ska bli stulna eller förstörda av andra elever?

Tabell 4

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 47 % 60 %, nej 34 % 32 % och vet ej 19 % 8 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

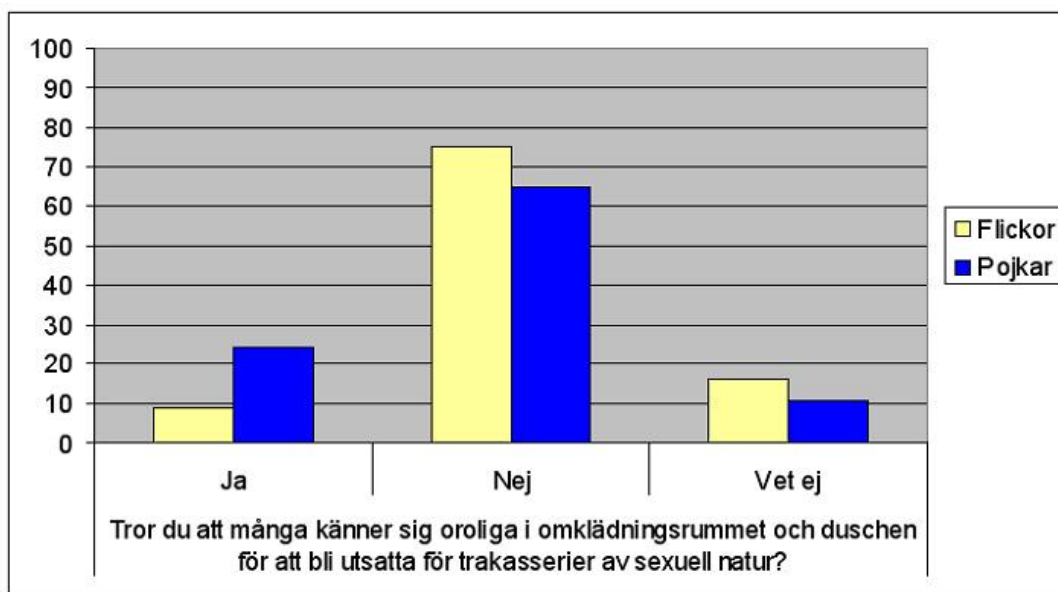
Pojken: Folk blir väldigt upprörda här när andra elevers saker blir stulna så man får mycket stöd av andra elever när något sådant händer som till exempel på en bildlektion när två plånböcker blev stulna så blev alla i klassen upprörda. Men ibland är det flera klasser i omklädningsrummet och då är man ju inte riktigt säker på samma sätt. Då låser man in sakerna ganska noga och tar med sig värdesaker.

Flickan: Det kan nog hända att någon stjälar för att den är avundsjuk på någon annans saker men det är inget som man känner att man är orolig för.

Idrottsläraren: Det har varit många stölder här så det finns anledning till oro. När dom har glömt att låsa skåpen så försvinner det grejer. Speciellt är det dyra grejer som Canada goose-jackor.

Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att bli utsatta för trakasserier av sexuell natur i form av ord eller handling?

Tabell 5

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 9 % 24 %, nej 75 % 65 % och vet ej 16 % 11 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

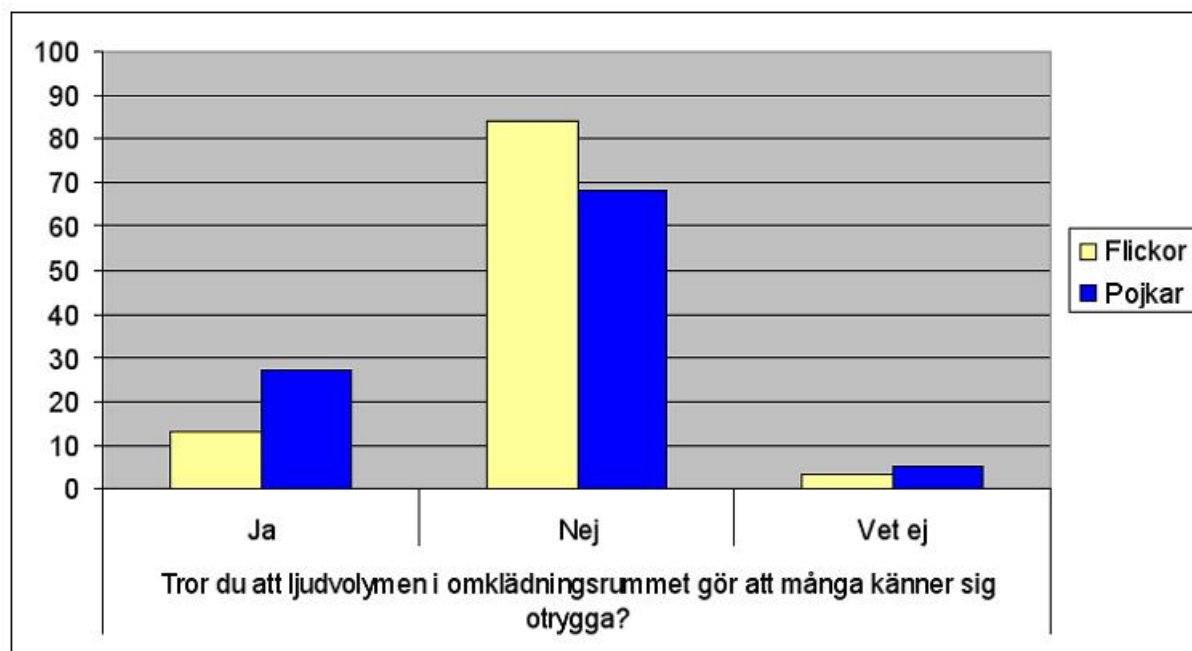
Pojken: Jag har varken sett eller hört något sådant så jag tror inte att någon känner sig direkt rädd för det.

Flickan: Om en kille är böj så tror jag att han kan bli väldigt mobbad men det är nog mer okej om en tjej är lesbisk, då kanske de andra tjejerna bara håller sig lite på avstånd men dom säger nog ingenting direkt. Men i övrigt så tror jag inte att det är så mycket sån mobbning här på skolan.

Idrottsläraren: Jag tror absolut inte att det i handling har skett sexuella trakasserier. Man kan ju förstås aldrig vara säker. Vad gäller den verbala biten så är ju språkbruket grövre idag och det är svårt att avgöra vad som är trakasserier och vad som är skoj. Det är nog många elever som också har svårt att avgöra det. Det är nog också lättare hänt att man gör sexuella anspelningar i skämt när man är i en miljö där man måste byta kläder. Jag har hört att tjejerna kallar varandra för bögar till exempel och det blir svårt att tolka en sådan sak eftersom det faller platt att en tjej skulle vara böj.

Tror du att ljudvolymen i omklädningsrummet gör att många känner sig otrygga?

Tabell 6

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 13 % 27 %, nej 84 % 68 % och vet ej 3 % 5 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

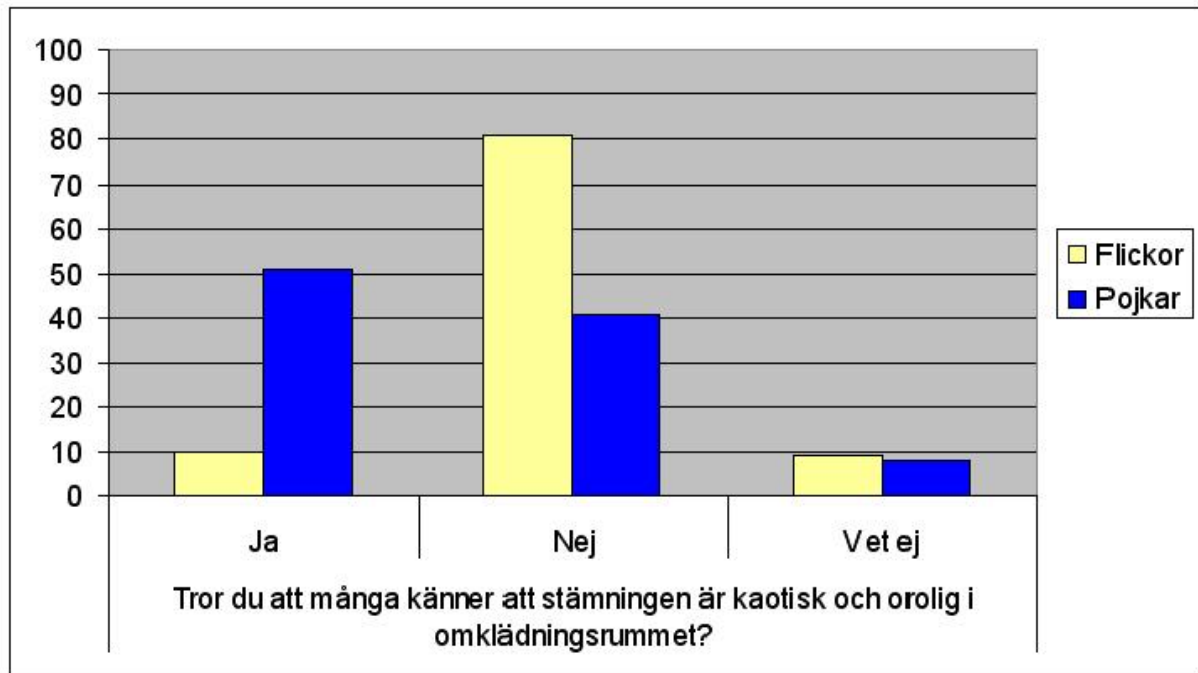
Pojken: Det är ganska ofta väldigt hög ljudvolym speciellt i våran klass men man vänjer sig vid det. Det är mest på skoj. Det är inte hotfullt.

Flickan: Vissa kan nog känna sig otrygga med det men jag känner mig nog mer trygg när det är mycket ljud, det beror nog på vad man är för person.

Idrottsläraren: Nej jag tror inte att det är värre där än i något annat ställe på skolan. Men det kan ju bero på att vi bara har högstadieelever. Jag tror att det finns andra saker som i så fall skulle vara större anledningar till oro än ljudvolymen. Den är nog i så fall bara en liten del.

Tror du att många känner att stämningen är kaotisk och orolig i omklädningsrummet?

Tabell 7

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 10 % 51 %, nej 81 % 41 % och vet ej 9 % 8 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

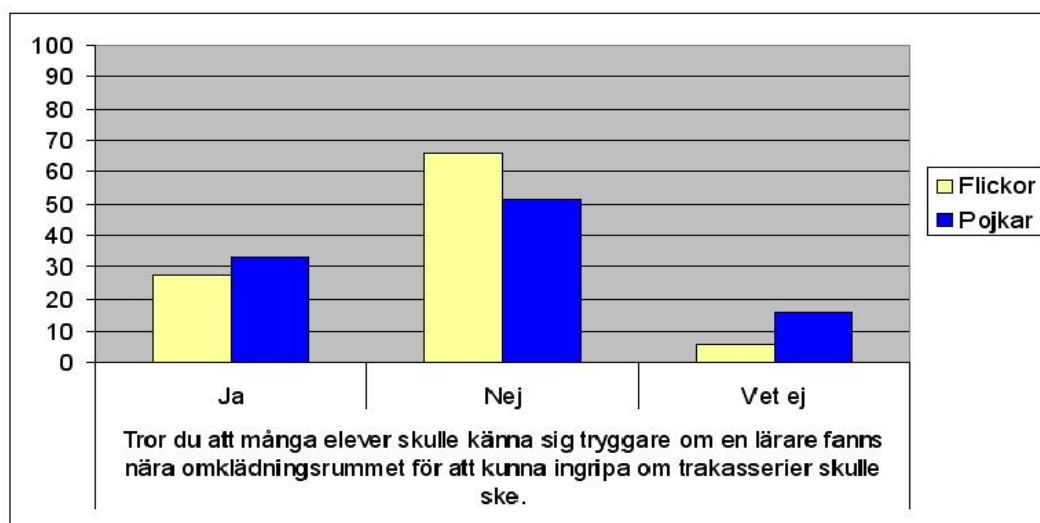
Pojken: Jag tror att stämningen är kaotisk men inte orolig. Det är skrikigt och folk studsar runt men det är ingen som känner sig direkt hotad av det, inte vad jag har märkt i alla fall.

Flickan: Jag tror att de flesta känner sig ganska trygga i omklädningsrummet.

Idrottsläraren: Jag tror att många kan känna att det är lite rörigt i omklädningsrummet när det är många klasser samtidigt men jag tror inte att dom upplever det som obehagligt. Det enda jag kan se skulle vara något åt det hållet det är om niorna kommer in bland sjuorna och har en viss jargong. Då kanske sjuorna kan känna sig lite oroliga. Hos killarna har vi dock sett mycket förstörelse i omklädningsrummet. Skåp har sparkats in, sprinkler har förstörts och papperskorgar har sparkats sönder. Så det kan nog bli ganska kaotiskt när sådant sker.

Tror du att många elever skulle känna sig tryggare om en lärare fanns nära omklädningsrummet för att kunna ingripa om trakasserier skulle ske?

Tabell 8

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 28 % 33 %, nej 66 % 51 % och vet ej 6 % 16 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

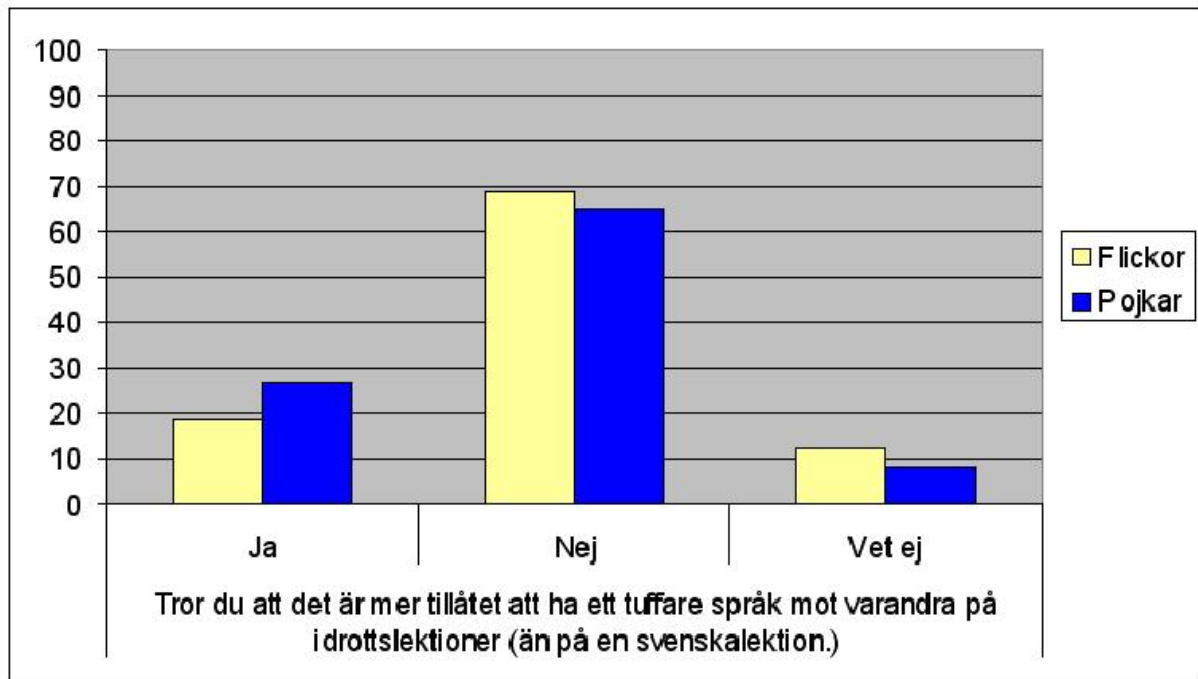
Pojken: Jag tror nog att många vill det men man kanske inte vill ha en lärare i omklädningsrummet hela tiden men om trakasserier skulle... men i alla fall hör vad som försiggår i omklädningsrummet men dom behöver inte stå i duschen direkt men om dom fanns i ett rum bredvid till exempel.

Flickan: Jag tror att alla skulle känna sig lite tryggare om en lärare fanns i närheten. Men lärarna skulle nog springa in hela tiden då för att tjejer skriker hela tiden på helt ofarliga grejer. På min förra skola så hade lärarna sitt rum bredvid vårt omklädningsrum och vissa lärare kom in hela tiden och sa att vi måste dämpa oss. Det blev lite jobbigt för att många ser det som rast när man byter om och att man ska få leka lite och skrika lite.

Idrottsläraren: Jag tror över lag att många skulle känna sig tryggare om dom visste att den finns en vuxen i närhet som kan komma in i omklädningsrummet. Speciellt för dom som är utsatta tror jag det skulle vara väldig trygghet. Vi märker att det blir lugnare när vi går in där. Som det är idag så vet dom att vi väldigt sällan går igenom där. Om vi var där lite oftare skulle det säker göra stor skillnad för många. Men det är organisatoriskt omöjligt för oss nu.

Tror du att det är mer tillåtet att ha ett tuffare språk mot varandra på idrottslektioner (än på en svenskalektion)?

Tabell 9

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 19 % 27 %, nej 69 % 65 % och vet ej 12 % 8 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

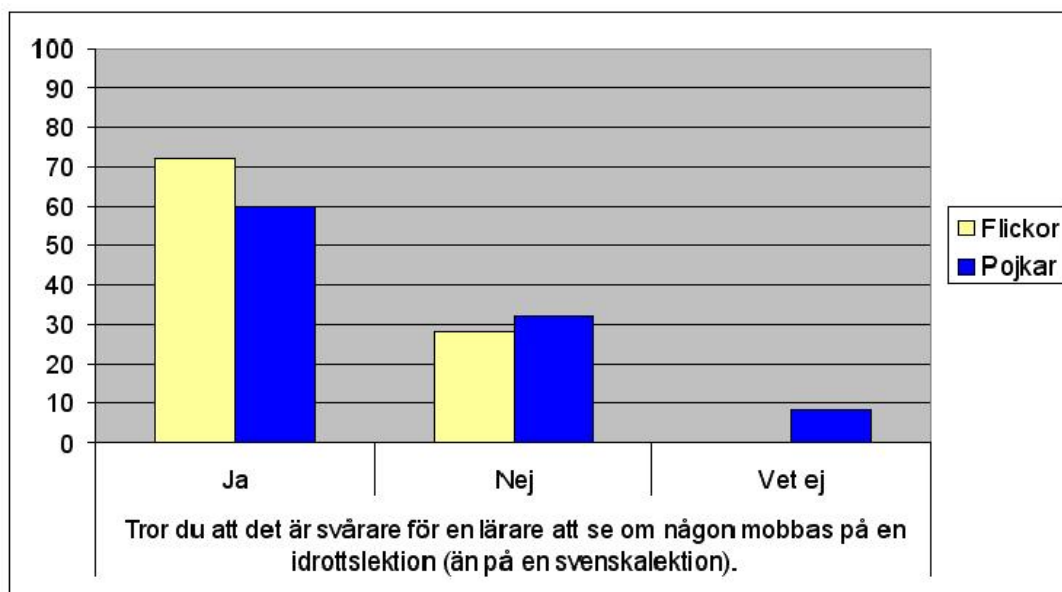
Pojken: Det är nog inte mera tillåtet men det är nog lättare att komma undan med på en idrottslektion eftersom det är hög ljudvolym och hög musik vilket gör att lärarna inte kan höra när vissa skriker massa konstiga saker. Men man blir ju inte direkt skickad till rektorn för en sån sak, lärarna brukar ju mest bara säga till.

Flickan: Det är inte direkt tillåtet av lärarna. Det är mer omständigheterna som gör att det kan bli så.

Idrottsläraren: Jag tror inte att eleverna uppfattar att det är mer tillåtet med ett tuffare språk och vi som idrottslärare tillåter inte något sådant. Men idrott är ett ämne med mycket känslor och vissa blir förbannade och då är det lättare att det kommer ut saker ur munnen på vissa men om man blir arg på en svenskalektion så är det nog samma språk som används. Jag tror att det skulle underlätta om man hade en gemensam policy på skolan vad gäller språkbruk.

Tror du att det är svårare för en lärare att se om någon mobbas på en idrottslektion (än på en svenskalektion)?

Tabell 10

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 72 % 60 %, nej 28 % 32 % och vet ej 0 % 8 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

Pojken: Ja jag tror att mobbning är svårare att se på en idrottslektion men det beror ju i och för sig på vilken mobbning. Verbal mobbning är lättare att komma undan med men det kan ju hända under någon våldsam lek att även fysisk mobbning kan förekomma. Ibland händer det på svenskalektionen att läraren går iväg och då blir det lättare att mobba men annars ser läraren om det händer något.

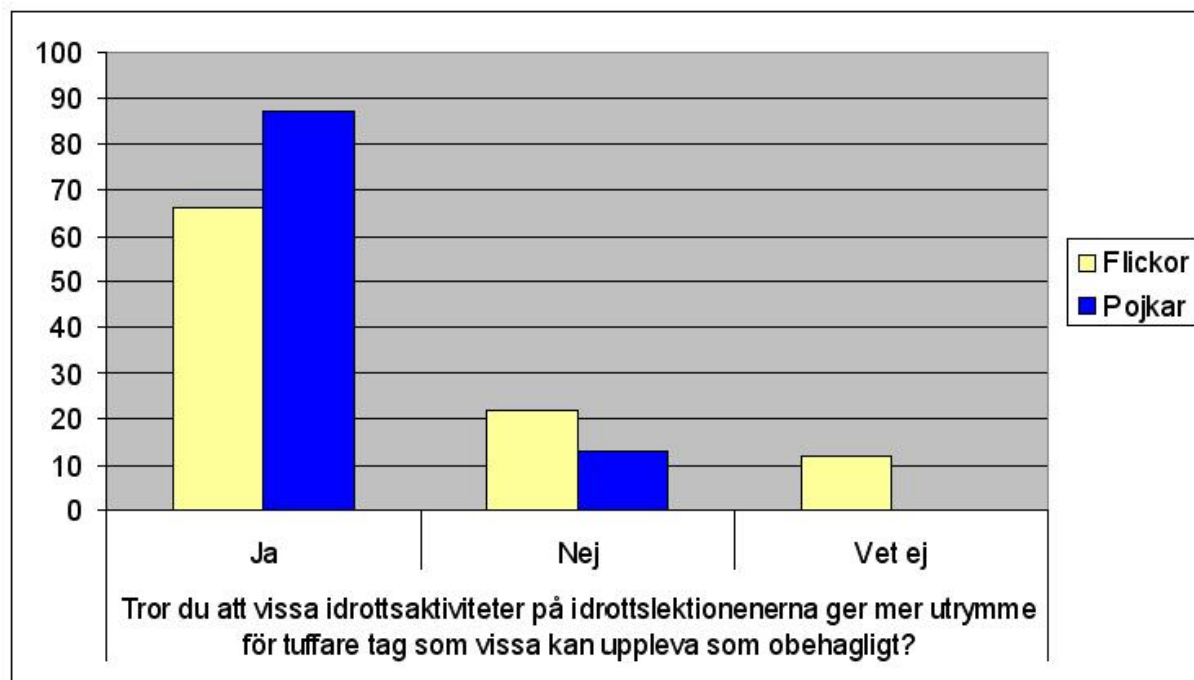
Flickan: På idrottslektionen är det många som skriker saker till varandra men det är inte bara dåliga saker det kan vara bra saker också. Men på svenskalektionen kan det vara så att om någon säger någonting och det är fel så kanske den får någon elak kommentar så på det sättet kan det vara lättare att upptäcka mobbning på en svenskalektion.

Idrottsläraren: Mobbning blir ofta tydligare på en idrottslektion och även om eleverna inte tror att vi ser det så är det oftast så det upptäcks först av idrottslärarna och sen tar vi upp det till det arbetslag som har hand om den eleven. På en idrottslektion kan man ju inte bara sjunka undan och vara tyst.

Tror du att vissa idrottsaktiviteter på idrottslektionerna ger mer utrymme för tuffare tag som vissa kan uppleva som obehagligt?

Tabell 11

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 66 % 87 %, nej 22 % 13 % och vet ej 12 % 0 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

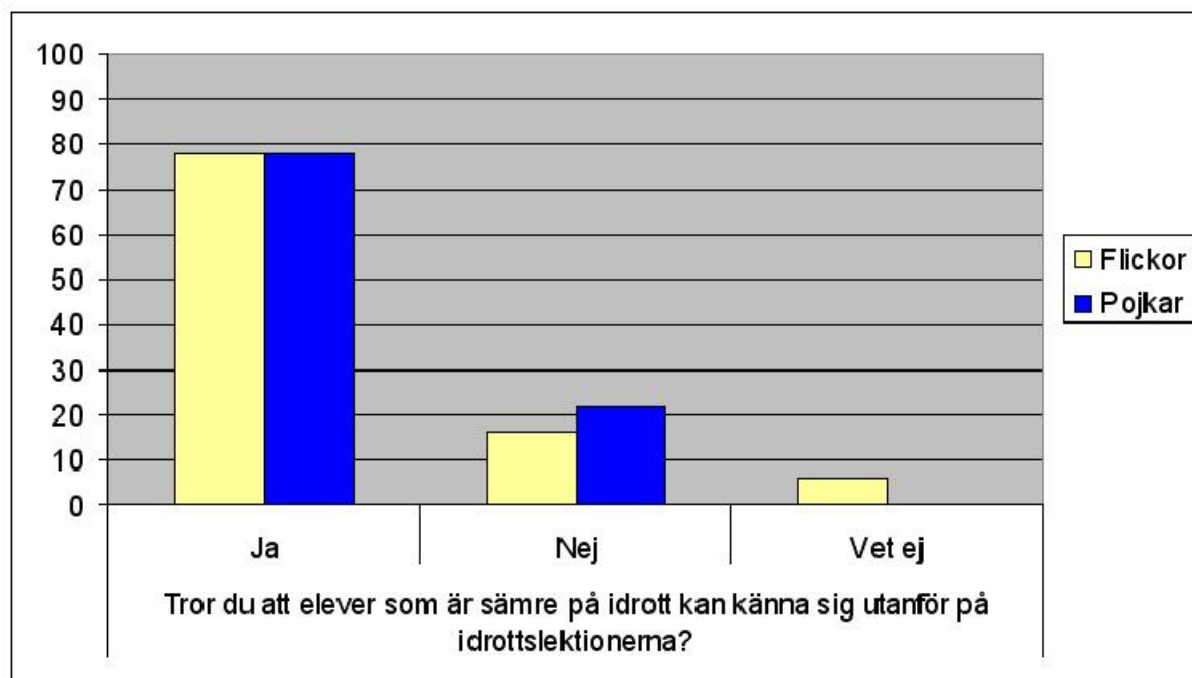
Pojken: Jag tror att vissa kan uppleva sådana lekar där man till exempel får tackla varandra som lite läskiga. Men då kanske man i och för sig blir utvisad. Men om någon mobbar genom hårda tag så märks det nog inte för man kan ju säga att man råkade ramla på den eller så.

Flickan: Det kan till exempel vara om man ska gå balansgång och så stressar dom och skriker saker. Det är nog ingen som gillar det egentligen men situationen tillåter det och gör att det blir så.

Idrottsläraren: Ofta kan det bli så att situationen gör att det kan bli lite tuffare tag.

Tror du att elever som är sämre på idrott kan känna sig utanför på idrottslektionerna?

Tabell 12

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 78 % 78 %, nej 16 % 22 % och vet ej 6 % 0 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

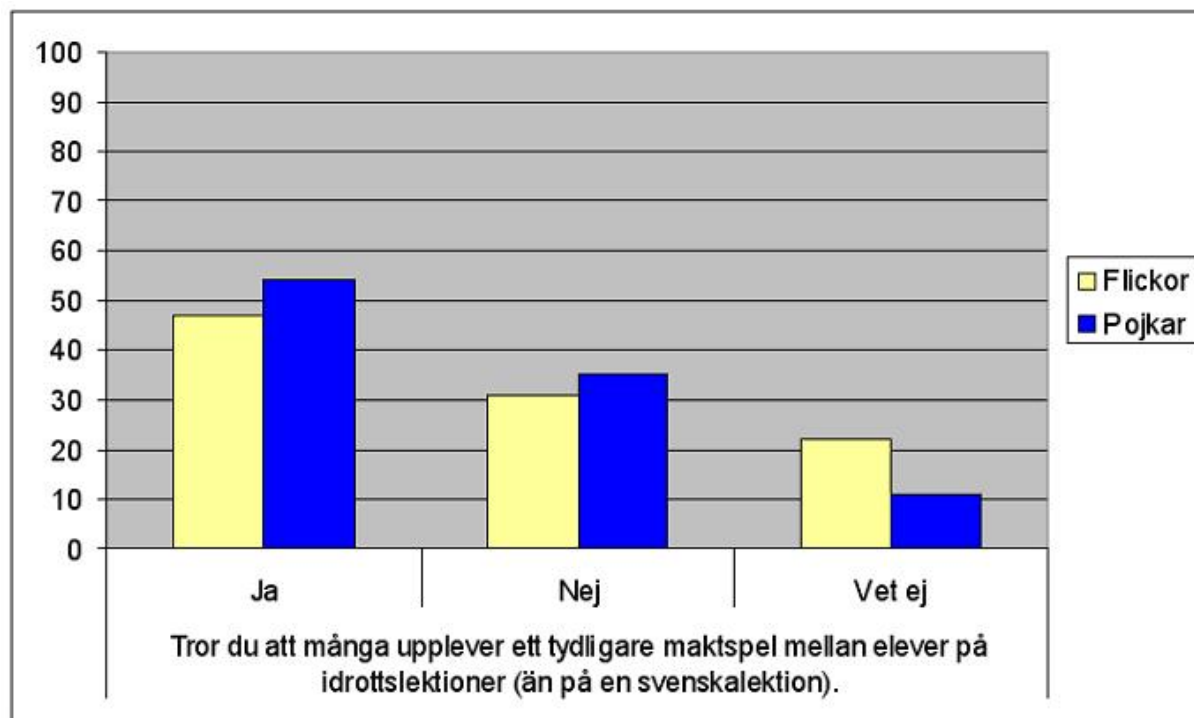
Pojken: Det är nog så men om eleven inte tycker om idrott så bryr den sig nog inte så mycket utan den vill nog bara att lektionen ska ta slut. Däremot om andra säger att man är dålig på idrott fast man själv vill vara bra så kan det kännas lite hårt. Det är ju som till exempel om någon sa att jag var dålig på fotboll så skulle jag bara skratta men om mina kompisar sa att jag suger på skateboard så skulle inte det vara så roligt.

Flickan: Om man till exempel hamnar i en grupp där man har sina kompisar då spelar det ingen roll för då har man ju stöd av sina kompisar. Det är nog viktigare att känna gemenskap med sina kompisar än att vara bra på idrott.

Idrottsläraren: Det kan nog vara så att vissa vill vara lite avvaktande. Det har nog mycket med osäkerhet at göra. Om det är elever som håller på mycket med idrott så vill de kanske vara lite tuppen i hönsgården. Detta blir oftast tydligt när vi har lagspel i undervisningen men jag tror egentligen inte att det är så många som känner sig utanför.

Tror du att många upplever ett tydligare maktspel mellan elever på idrottslektioner (än på en svenskalektion)?

Tabell 13

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 47 % 54 %, nej 31 % 35 % och vet ej 22 % 11 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

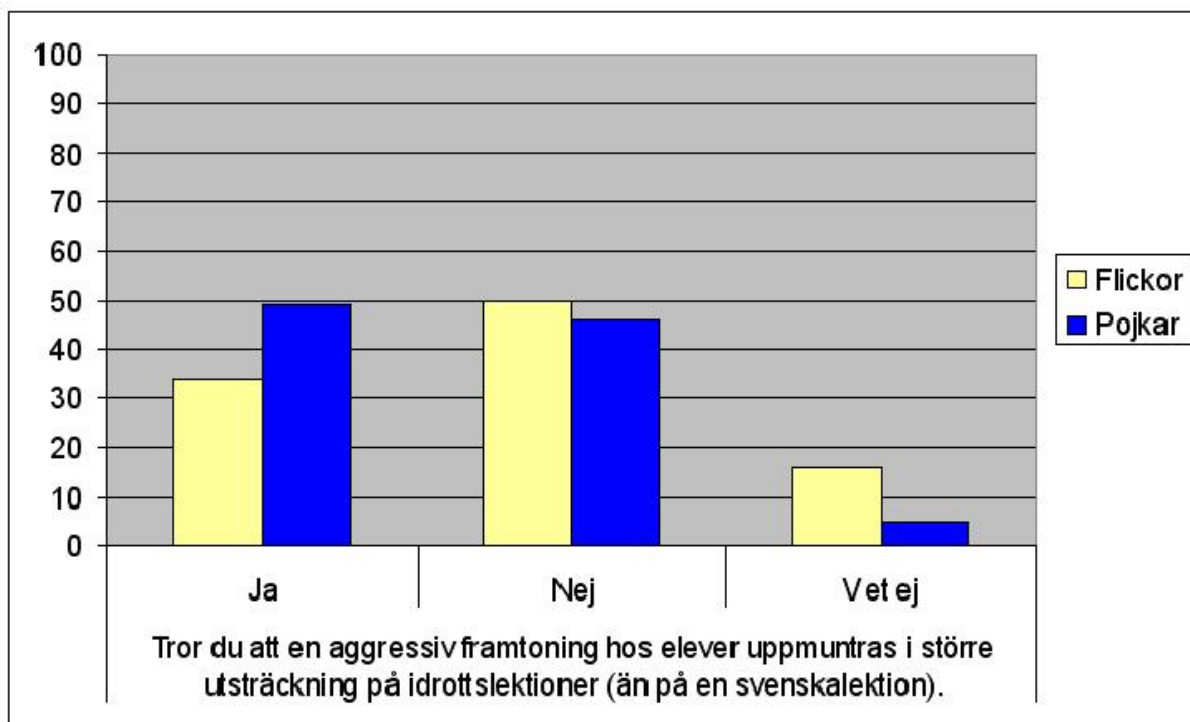
Pojken: Vissa blir nog mer engagerade i vissa aktiviteter och börjar skrika men det är nog inte så att de som är duktiga börjar trycka ner de som förlorar. Det har jag aldrig märkt.

Flickan: Killar som är starka ger kommentarer hela tiden och visar makt på idrottslektionerna. Men på svenskalektioner kan de också göra det för många av killarna tittar mycket på discoverychannel och om de vet mycket om någonting då kan de ge nedlåtande kommentarer till de andra. Det handlar om vad den starka personen är bra på. Många tjejer i vår klass är också starka.

Idrottslärares: Vi uppmuntrar ingen typ av maktspel. Det är till och med så att vi ibland drar tillbaka vissa elever som går på för hårt. Det är nog vanligast bland killar i årskurs sju, senare i nian är det knappt något sådant alls.

Tror du att en aggressiv framtoning hos elever uppmuntras i större utsträckning på idrottslektioner (än på en svenskalektion)?

Tabell 14

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent med svaren ja 34 % 49 %, nej 50 % 46 % och vet ej 16 % 5 %. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

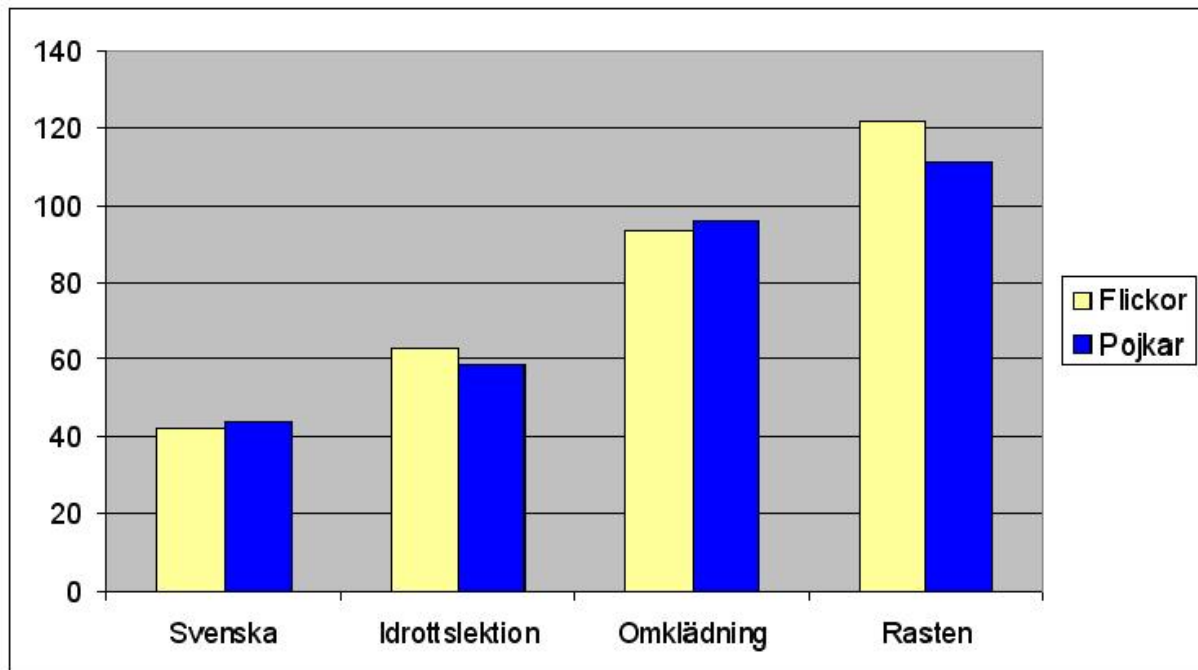
Pojken: Vissa personer kan bli väldigt aggressiva av idrott men det är ingenting som uppmuntras av lärarna. Då är det bättre att man visar att man gör så gott man kan så det finns ingen anledning att vara aggressiv.

Flickan: Jag tror inte att det direkt uppmuntras men man ska ju visa att man är stark och att man klarar av att göra svåra saker. Men mellan elever kan det vara så för även om läraren säger till så fortsätter de bara hela tiden tills de blir utslängda men då är det lite ballt att bli utslängd.

Idrottsläraren: Vi uppmuntrar absolut inget sådant här. Tvärtom så gör vi så att om någon visar för mycket aggressivitet så får den eleven gå ut och lugna ner sig ett tag. Det har fungerat bra för oss och eleverna har själva tyckt att det har varit bra.

Vilket av dessa alternativ tror du är det där mobbning oftast förekommer. Rangordna där 1 betyder oftast och 4 mest sällan.

Tabell 15

Eleverna som svarade på enkäten skulle här rangordna dessa fyra alternativ. Poängen för alternativen summerades sedan och blev dessa staplar. Således är den stapeln som är längst den med flest ettor, det vill säga det alternativ som eleverna tror att mobbning oftast förekommer. I diagrammet ovan så har rasten fått flest ettor i poäng och är det ställe där de flesta tyckte att mobbning oftast förekommer därefter följer omklädningsrummet, idrottslektionen och svenskalektionen. Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

Pojken: Jag tror att risken för fysisk mobbning är störst på rasten. I omklädningsrummet skulle ingen våga det för det kan ju hända att någon lärare går igenom där. Däremot är det nog vanligare med elaka kommentarer och sådant.

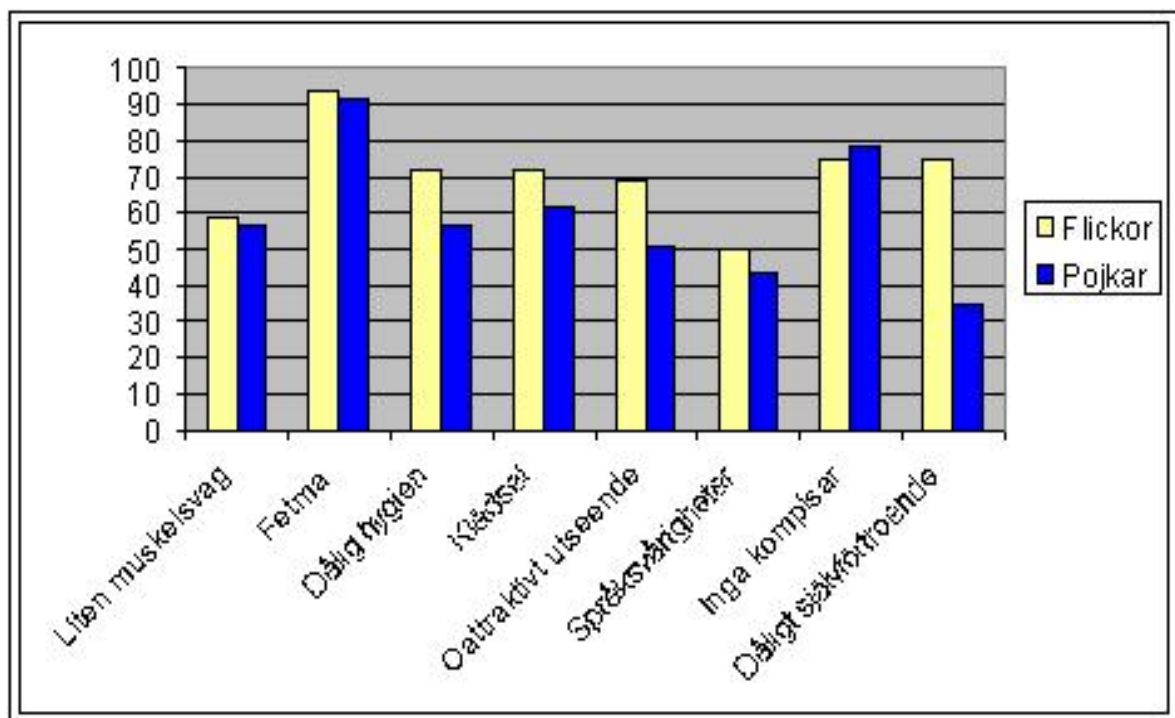
Flickan: I omklädningsrummet säger dom inte så mycket rakt på utan mera konstiga blickar. På rasten är det mer påtagligt att dom säger saker eller håller någon utanför. På svenskalektionen behöver man inte säga någonting om man inte vill och då är risken mindre att bli mobbad, men på idrottslektionen måste man prestera och är därmed mer utelämnat för kommentarer eller blickar.

Idrottsläraren: Jag tror att omklädningsrummet är den vanligaste platsen för mobbning. Det är en skyddad miljö och det är i stort sett ingen genomströmning av vuxna där. Det är också trångt där nere och ibland så är det fyra klasser som byter om på en gång. Det är också en miljö där man måste visa kropp, om man är tjock eller om man är tunn så det är en utsatt situation för många.

Vilka egenskaper av dessa tror du kan göra att man blir mobbad?

- Man är liten och muskelsvag,
- Fetma
- Dålig hygien
- Klädsel
- Oattraktivt utseende
- Språksvårigheter
- Inga kompisar
- Dåligt självförtroende

Tabell 16

Tabellen visar svarsfrekvens på frågan. Svaren visas i procent. Flickor visas i stapeln till vänster och pojkar till höger ovan varje svarsalternativ.

Intervjusvar

Pojken: I omklädningsrummet kan det nog hända att man blir utsatt för kommentarer om att man är fet eller smal eller har dålig hygien. Jag tror att en kombination av att man är blyg och muskelsvag kan göra att man blir mobbad för då har man svårare att säga emot.

Flickan: Liten och muskelsvag och fetma är nog mer sånt som gör att man blir mobbad när man är yngre. Det är nog mer egenskaper i personligheten som är viktigare när man blir äldre. Jag tror inte att man blir mobbad för att man inte har några kompisar men man tappar nog kompisar om man blir mobbad. Många tjejer har väldigt dåligt självförtroende när man går i högstadiet men jag tror inte att man blir mobbad för det.

Idrottsläraren: Jag har hört när jag har gått förbi i omklädningsrummet att eleverna ger nedlåtande kommentarer till varandra gällande kroppen. Ofta handlar det om att man är för tjock eller för tunn. Det handlar mycket om kropp också i samband med idrott och då är det lätt att bli utsatt. Jag tror även kläder kan vara viktigt speciellt märkeskläder. Elevernas beteende speglar ofta det som samhället matar dem med främst i media och vi kan se att det inte är accepterat att vara tjock idag.

5 Diskussion

Mobbning är förutom ett väldigt komplext fenomen också oerhört delikat. Att komma till roten av ett problem som mobbning innebär också att man måste få reda på var och när det äger rum och vem det drabbar och vem som utför illgärningen och hur det går till och hur ofta, och det är inte alltid som de inblandade är villiga att berätta om vad som försiggår¹⁷. Det är inte så underligt att inte all mobbning ser dagens ljus i de kaffedoftande lärarrummen. Det är också därför jag inte ställer frågorna direkt till enskilda elever om deras situation utan mer hur de uppfattar att läget är i stort med en så kallad projektiv frågeteknik.

5.1 Enkätens utformning

I fråga ett får de svara på om de är flicka eller pojke. Detta för att kunna se frågorna ur ett könsperspektiv. Tidigare forskning visar på att det finns skillnader mellan könen när det gäller

---

¹⁷ I Whitney, PK Smith. "A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools". *Educ Res.* (1993:35) p. 15

mobbing och jag ville även ta med det i den här undersökningen. I fråga två får eleverna rangordna ställen där de tror att mobbing oftast äger rum. Alternativen är idrott och hälsalektion, omklädningsrummet, rasten och svenskalektion. Studien är komparativ mellan idrott och hälsa och svenska men jag var också intresserad av att se om det finns något annat som gör att vissa hamnar lägre än andra som till exempel frånvaro av vuxna. Som en utveckling på frågan innan ville jag i fråga tre veta ifall om det inte finns någon större skillnad i frekvens om det är skillnad på typen av mobbing i de två ämnena. I fråga fyra ville jag veta vilka egenskaper som gör att man kan bli mobbad. Om det var så att vissa i större utsträckning än andra gör att man blir mobbad och i så fall kunde jag spinna vidare på vilken betydelse idrott och hälsa kan ha för det. För att klargöra om det är skillnad mellan könen och på vilket sätt de mobbar så införde jag den frågan i fråga fem. Utifrån det resultatet får man sedan tolka hur svaren kan vara vinklade efter kön. För att eleverna inte ska känna för stort obehag när det gäller enkäten så är frågorna ställda så att ”tror du att många känner” på det sättet är frågorna aldrig direkt ställda till individens situation. Fråga sju till elva handlar om omklädningsrummet ur olika aspekter för att få fram hur eleverna känner kring det. Fråga tolv till sjutton handlar om idrottslektionen och hur eleverna uppfattar stämning där.

5.2 Idrott och hälsa som arena för mobbing

På frågan om var eleverna tror att mobbing oftast äger rum så ligger rasten på första plats följt av omklädningsrummet sedan idrottslektion och sist svenska lektion. En anledning till det kan vara att närvaron av vuxna har en betydelse. På gården på denna skola finns det inga rastvakter. Det innebär att illgärningar kan äga rum relativt ostört. I omklädningsrummet är eleverna också relativt ostörda från vuxna men det händer att en lärare drar igenom, inte ofta men det kan hända och då hamnar det på en andraplats. Lektionen i idrott och hälsa har en närvarande vuxen lärare men lokalen är stor och ljudvolymen är hög och det kan ge ett visst spelrum för mobbare. Svenskalektionen är en mer stillsam miljö där läraren har en klarare överblick på klassen och gör det därmed svårare för mobbare att operera ostört. Det kan också vara så att utanförskapet blir tydligare på en rast när sysselsättningen är fri. I omklädningsrummet är man för att byta om, alla befinner sig i samma situation och ingen behöver nödvändigtvis känna sig utanför däremot på rasten blir det mer uttalat.

En annan aspekt är att passivitet kan vara en metod för att undvika mobbing. På en svenskalektion behöver man bara göra sig passiv och inte synas för att undvika mobbing

däremot är man kanske mer en måltavla för mobbning om man gör sig passiv på en lektion i idrott och hälsa. Men även en aktiv person kan bli utsatt för kommentarer eller blickar om den är aktiv men inte presterar tillräckligt bra. En annan intressant aspekt är att språksvårigheter inte är en lika stor anledning till mobbning som fetma enligt denna undersökning och att kroppen är mer i centrum på en lektion i idrott och hälsa medan språket är centralt i svenskundervisningen skulle ju i så fall peka på att mobbningsrisken är högre på lektionen i idrott och hälsa, detta gällde dock endast om man är fet, inte i samma utsträckning om man är liten och muskelsvag.

Utanförskapet är något som kan bli tydligare på en lektion i idrott och hälsa jämfört med en lektion i svenska. Många tror att om man är sämre på idrott så kan man känna sig utanför på idrott och hälsaundervisningen, däremot så är det lätt att vara passiv och sjunka undan på en svenskalektion. Uppfattningen om utanförskapet ligger antagligen hos den det gäller. Om man vill vara populär i sin gemenskap genom att vara bra på idrott kan utanförskapet bli uttalat, däremot om man umgås i en gemenskap med antipatier mot den sortens aktivitet så är det likgiltigt eller till och med en fördel om man inte är duktig på idrott. Förhoppningsvis så har alla idrottslärare slutat med att dela in lag med hjälp av två stjärnelever som ska välja lagkamrater där de två sämsta blir valda sist, men det finns tydligen ändå saker som gör att elever kan känna sig utanför.

Idrottsläraren i studien säger att i och med att eleverna tror att det är lättare att komma undan med mobbning på en lektion i idrott och hälsa så kanske de "sänker garden" i tron att det inte syns och det gör att det blir lättare för läraren att se vad som egentligen händer och kan på det sättet vidta åtgärder för att förhindra att det fortgår. Något som inte är lika lätt på en lektion i svenska där eleverna vet att de är iakttagna.

5.3 Omklädningsrummen

Många elever tror att en oro för kommentarer om sin kropp är överhängande bland elever. Ibland så pass att det är bättre att vara återhållsam på lektionen så man kan slippa duscha utan att lukta svett senare. Som en kommentar på en enkät hade en elev skrivit "det är ändå ingen som duschar". En anledning till det är att det är svårt att hålla koll på sina saker när man duschar även om de har skåp där de kan låsa in saker som är av värde. En majoritet trodde att

Många känner sig oroliga för att saker skall bli stulna eller förstörda. En pojke hade skrivit som kommentar i enkäten till den frågan: ”inte stulna men typ nerpissade”. Den oron skulle kunna höra samman med den förstörelse som idrottsläraren berättar om som sker i pojkarnas omklädningsrum. Det kanske inte bara är interiören som förstörs det kanske även händer att privata ägodelar blir utsatta för illa behandling. Frågan är om det skulle bli mer ordning om en lärare fanns nära omklädningsrummet. Antagligen skulle en viss mängd förstörelse kunna motarbetas med en vuxens närvaro men de flesta verkar tro att den höga ljudvolymen som kan inträffa i ett omklädningsrum med bra akustik inte ger anledning till oro, det skulle kanske bara bli tråkig stämning om läraren kommer in och avbryter ett stimulerande kackel. Sedan är ytterligare en aspekt om det är de få oroliga som svarar ja på frågorna om oro i omklädningsrummet medan de mer självsäkra tycker att saker och ting är i sin ordning när man får härja fritt utan avbrott.

5.4 Skillnader mellan pojkar och flickor

Både pojkar och flickor är övervägande överens om att det är skillnader mellan könen när det gäller mobbning. I enkäten ger många elever kommentarer om hur skillnaderna ser ut i utformningen av mobbning. De flesta kommentarerna ger indikationer på att pojkar är mer direkta och aktiva i sin mobbning med kommentarer och fysisk mobbning medan flickor i större utsträckning är passiva och fryser ut mobbningsoffret. I statistiken är flickor och pojkar relativt lika i de olika frågorna. Några frågor är värda att kommentera. När det gäller tuffare tag på idrottslektionerna var det fler pojkar än flickor som tyckte att det finns obehag i vissa aktiviteter på grund av tuffare tag. Det skulle kunna bero på att pojkar går på varandra hårdare än vad flickor gör och att pojkar inte går lika hårt på flickor. En annan fråga värd att kommentera är upplevelsen av kaos och oro i omklädningsrummet där pojkar igen i större utsträckning tyckte att det stämde än vad flickorna tyckte. Det kan höra samman med den förstörelse som har skett och att det finns en destruktivare tendens bland vissa pojkar på denna skola. Ytterliga en sak som skiljde mellan könen var att dåligt självförtroende tycks vara en anledning till att bli mobbad i högre utsträckning bland flickor än bland pojkar.

5.5 Slutsats

Resultatet visar att eleverna uppfattar idrott och hälsa som en arena för mobbning i större utsträckning än svenskalektionen. Dock menar idrottsläraren i studien att det oftast är under

idottslektionen som mobbning upptäcks och därmed kan idrottsläraren vidta åtgärder tillsammans med övrig personal för att förhindra att mobbningen fortgår.

Eleverna upplever att många känner oro i omklädningsrummet för att bli utsatt för kommentarer för sin kropp. Pojkarna i studien upplevde i större utsträckning att det var kaotiskt och oroligt i omklädningsrummet. Dessutom så visar studien att fetma är den vanligaste orsaken till mobbning, vilket kan bli extra påtagligt i omklädningsrummet.

Eleverna tycker att pojkar och flickor mobbar på olika sätt. Uppfattningen är att pojkar är mer direkta i sin mobbning i ord och handling medan flickor mer fryser ut den mobbade.

5.6 Värdering av det egna arbetet

Eftersom frågorna till stor del är ställda indirekt med en projektiv frågeteknik, det vill säga hur eleven tror att andra uppfattar läget så ger statistiken ingen exakt mätning på hur många som verkligen känner så som svaren visar. Frågorna som var av typen ja eller nej hade endast de alternativen, jag lade sedan dit ”egen kommentar” för att eleverna skulle få chansen att nyansera sitt svar. Det var en del som valde att kryssa i både ja och nej eller ingen alls och skrev vet inte. De svaren fick ingå i statistiken som vet ej. Vissa av frågorna skulle ha varit tydligare ställda. Pilotstudien gjorde jag på vuxna och visade inte på några otydligheter men vid sammanställningen visade det sig att det blev ett visst bortfall på grund av otydliga instruktioner dock inte så många så det var av stor vikt.

Det är svårt att svara på om svaren som har givits i enkäten ger en relevant bild av läget i de berörda klasserna. Jag tror ändå att man kan få en viss bild av stämningarna. Om man vill ha en djupare bild av läget bör man nog genomföra fler intervjuer med ett större antal frågor. Om man har mer erfarenhet i ämnet och vet hur fenomenet mobbning fungerar så är nog intervjuer en bättre metod. Enkät passade mig bra eftersom jag på det sättet kunde känna mig fram och lära mig om hur mobbning fungerar.

5.7 Vidare forskning

Det skulle vara intressant att se skillnader i uppfattning om stämningen i omklädningsrummet på en skola med en lärare som finns i eller i nära anslutning till omklädningsrummet jämfört med en skola där läraren aldrig närvarar i omklädningsrummet.

6 Källförteckning

Muntliga källor

Intervju 16/3 2005 med anonym flicka, elev på Åsö grundskola
Intervju 16/3 2005 med anonym pojke, elev på Åsö grundskola
Intervju 15/3 och 25/3 2005 med Anders Hedén, idrottslärare på Åsö grundskola

Tryckta källor

Dake, Joseph A. Price, James H. Telljohann, Susan K. "The Nature and Extent of Bullying at School" *Journal of School Health*, Vol. 73 (2003: May 1), Issue 5

Garbarino, James & deLara, Ellen "Words can hurt forever" *Educational Leadership*, Vol. 60 (Mar2003, Issue 6)

I Whitney, PK Smith. "A survey of the nature and extent of bullying in junior/middle and secondary schools". *Educ Res.* (1993:35)

Larson, Håkan, "Vad lär man sig på gympan", *Mellan nytta och nöje, bilder av idrott och hälsa*, red. Håkan larson & Karin Redelius, (Stockholm: IH, 2004)

Lowenstein, LF. "The bullied and non-bullied child". *Br Psychol Soc.* (1978;31)

Olweus, Dan "Annotation: bullying at school: basic facts and effects of a school-based intervention program". *J Child Psychol Psych.* (1994:35)

Olweus, Dan "A profile of bullying" *Educational Leadership* Vol. 60, (Mar 2003, Issue 6)

Olweus, Dan "Aggression in the Schools: Bullying and Whipping Boys". (Washington, DC: Hemisphere; 1978)

SK Egan, DG Perry. "Does low self-regard invite victimization?" *Dev Psychol.* (1998:34)

TR Nansel, M Overpeck, RS Pilla, WJ Ruan, B Simons-Morton, P Scheidt. "Bullying behaviors among US youth". *JAMA.* (2001:285)

Elektroniska källor

Bris <<http://www.bris.se/upload/advice/bullying/faktablad.pdf>> (2005-03-15)

Friends <<http://www.friends.se/index.php?id=124>> (2005-03-14)

Landfeldt, Bengt <<http://www.skolutveckling.se/utvecklingsteman/vardegrunden/>> (2005-03-18)

Nyberg, Lena <<http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=3377>> (2005-03-16)

1. Jag är Kille Tjej

2. Vilket av dessa alternativ tror du är det där mobbning oftast förekommer. Rangordna där 1 betyder oftast och 4 mest sällan.

____ Rasten

____ Omklädningsrummet efter lektion i Idrott och hälsa

____ Idrottslektion

____ Svenskalektion

3. Tror du att mobbning kan se olika ut på en idrottslektion mot en svenskalektion?

Ja Nej Egen kommentar: _____

4. Vilka egenskaper av dessa tror du kan göra att man blir mobbad?

Man är liten och muskelsvag

Fetma

Dålig hygien

Klädsel

Oattraktivt utseende

Språksvårigheter

Inga kompisar

Dåligt självförtroende

Skriv gärna ett eget förslag: _____

5. Tror du att tjejer och killar mobbar på olika sätt?

Ja Nej Egen kommentar: _____

6. Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att bli utsatta för kommentarer om sin kropp?

Ja Nej Egen kommentar: _____

7. Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att deras kläder och/eller ägodelar ska bli stulna eller förstörda av andra elever?

Ja Nej Egen kommentar: _____

8. Tror du att många känner sig oroliga i omklädningsrummet och duschen för att bli utsatta för trakasserier av sexuell natur?

Ja Nej Egen kommentar: _____

9. Tror du att ljudvolymen i omklädningsrummet gör att många känner sig otrygga?

Ja Nej Egen kommentar: _____

10. Tror du att många känner att stämningen är kaotisk och orolig i omklädningsrummet?

Ja Nej Egen kommentar: _____

11. Tror du att många elever skulle känna sig tryggare om en lärare fanns nära omklädningsrummet för att kunna ingripa om trackaserier skulle ske.

Ja Nej Egen kommentar: _____

12. Tror du att det är mer tillåtet att ha ett tuffare språk mot varandra på idrottslektioner (än på en svenskalektion.)

Ja Nej Egen kommentar: _____

13. Tror du att det är svårare för en lärare att se om någon mobbas på en idrottslektion (än på en svenskalektion).

Ja Nej Egen kommentar: _____

14. Tror du att vissa idrottsaktiviteter på idrottslektionerna ger mer utrymme för tuffare tag som vissa kan uppleva som obehagligt?

Ja Nej Egen kommentar: _____

15. Tror du att elever som är sämre på idrott kan känna sig utanför på idrottslektionerna?

Ja Nej Egen kommentar: _____

16. Tror du att många upplever ett tydligare maktspel mellan elever på idrottslektioner (än på en svenskalektion).

Ja Nej Egen kommentar: _____

17. Tror du att en aggressiv framtoning hos elever uppmuntras i större utsträckning på idrottslektioner (än på en svenskalektion).

Ja Nej Egen kommentar: _____

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

VAD?

Vilka ämnesord har du sökt på?

Ämnesord	Synonymer
Bullying, mobbning, bris, friends, barnombudsmannen	

VARFÖR?

Varför har du valt just dessa ämnesord?

Eftersom jag visste vilken information jag ville ha så har jag sökt på specifika ord. Ordet bullying som översätts mobbning gav fler träffar.

HUR?

Hur har du sökt i de olika databaserna?

Databas	Söksträng	Antal träffar
ERIC	Bullying	555
Google	Mobbning	140000

KOMMENTARER:

Det var väldigt lätt att hitta tidigare skrivet material i området.